

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. А. С. МАКАРЕНКА**

**Збірник контрольних робіт та індивідуальних
навчально-дослідних завдань
з курсу «Філософія»**

(для студентів усіх форм навчання
закладів вищої освіти)

Суми - 2021

УДК 1 (101)

*Рекомендовано Вченою радою Сумського державного педагогічного
університету
імені А. С. Макаренка
(протокол № 11 від 26 квітня 2021 р.)*

Рецензенти:

Абрамов В. І. – професор четвертої кафедри Воєнно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка, доктор філософських наук, професор.

Лебідь А.Є. – професор кафедри психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету, доктор філософських наук, професор.

Наумкіна О.А.

Збірник контрольних робіт та індивідуальних навчально-дослідних завдань з курсу «Філософія». Для студентів усіх форм навчання закладів вищої освіти. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. 58 с.

Збірник контрольних робіт та індивідуальних навчально-дослідних завдань призначений допомогти всім, хто вивчає філософію, закріпити здобуті знання та навички філософування. Розроблені варіанти контрольних робіт включають у свій зміст тестові та репродуктивні завдання, проблемно-творчі питання. Окремо пропонуються також індивідуальні навчально-дослідні завдання.

Призначений для студентів для здійснення самоконтролю знань, а для викладачів збірник може бути корисним в організації та проведенні контрольних заходів з філософії (поточного, модульного або підсумкового контролю знань).

Збірник контрольних робіт та індивідуальних навчально-дослідних завдань стане у нагоді в організації як очної, так і дистанційної форм навчання.

УДК 1(101)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. Філософія, її проблемне поле та функції	5
ТЕМА 2. Історія філософії	12
ТЕМА 3. Онтологія, діалектика, гносеологія	28
ТЕМА 4. Соціальна філософія	38
ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	50

ВСТУП

Збірник контрольних робіт та індивідуальних навчально-дослідних завдань має на меті допомогти студентам закріпити набуті знання з курсу «Філософія», а також у формуванні їхнього критичного мислення та вміння рефлексивного аналізу різних аспектів та проблем сучасного життя.

Розроблені варіанти контрольних робіт включають у свій зміст тестові та репродуктивні завдання, проблемно-творчі питання. Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань є індикатором вміння студентів формулювати і обґрунтовувати свою власну позицію, застосовувати набуті знання щодо аналізу найскладніших та найрізноманітніших проблем сьогодення, а також у процесі їх розв'язання. Цей вид роботи дозволяє викладачеві визначити рівень розвитку критичного, самостійного, творчого стилю мислення студентів, що є основним завданням вивчення курсу «Філософія».

Збірник контрольних робіт та індивідуальних навчально-дослідних завдань призначений для студентів для здійснення самоконтролю знань, а для викладачів збірник може бути корисним в організації та проведенні контрольних заходів з філософії (поточного, модульного або підсумкового контролю знань), а також й інших форм занять (семінарів, самостійної роботи, консультацій тощо). Він стане у нагоді в організації як очної, так і дистанційної форм навчання.

Враховуючи тенденції загальної цифровізації соціальних практик, в тому числі й освітньої, обраний електронний варіант навчального видання.

ТЕМА 1. ФІЛОСОФІЯ, КОЛО ЇЇ ПРОБЛЕМ ТА ФУНКЦІЇ

Варіант 1

1. Які з перелічених питань входять до кола філософських:
 - a. що таке світ і як він виник?
 - b. що являє собою людина, і яке місце вона займає у світі?
 - c. у чому сенс життя людини?
 - d. що таке фотосинтез?
 - e. що таке істина, добро, краса?
 - f. які властивості притаманні речовині?
 - g. чи можна пізнати світ?
2. Чи вважаєте Ви доцільним введення філософії до навчальної програми школи? Аргументуйте свою відповідь.
3. Знайдіть відповідність:

a) агностицизм	1. світ пізнати можна, але чи отримуємо ми істинні достовірні знання про нього
b) скептицизм	2. сутність об'єктивного світу пізнати не можна
c) гносеологічний оптимізм	

	3. світ пізнаваний, хоча наше пізнання обмежене рівнем розвитку практики
--	--

4. Розкрийте співвідношення філософії та світогляду.

5. Що вивчає філософська антропологія?

Варіант 2

1. Розкрийте передумови виникнення філософії.

2. Яке визначення поняття «світогляд» Ви вважаєте правильним:

- a. сукупність природничо-наукових знань про світ
- b. світовідчуття
- c. уявлення про дійсність, які є результатом практичного досвіду людини
- d. сукупність знань про світ, людину, її відношення до світу, а також життєва позиція людини

3. Що є спільним та відмінним у філософії і науці

4. Розташуйте подані типи світогляду в їх історичному виникненні:

- a. філософський
- b. міфологічний
- c. релігійний

5. Розкрийте зміст понять «рефлексія» і «антропоморфізм».

Варіант 3

1. Охарактеризуйте особливості філософського мислення.

2. Вкажіть центральну проблему світогляду:

- a. відношення людина – світ
- b. взаємини організм – навколишнє середовище
- c. відношення людина – машина
- d. відношення біологічне – соціальне
- e. відношення особистість – соціальна група

3. Чи погоджуєтесь Ви з наступною думкою Аристотеля: «Філософія – це не тактика, а стратегія людського життя, вона є цариною вільної людини, вона є поглядом у вічність». Поясніть свою позицію.
4. Що вивчає соціальна філософія?
5. Розкрийте зміст понять «дуалізм» і «синкретизм».

Варіант 4

1. Які риси притаманні міфологічному світогляду?
 - a. синкретизм
 - b. методологічна спрямованість
 - c. єдність людини з природою
 - d. антропоморфізм
 - e. понятійне мислення
 - f. художньо-образна форма відображення
2. Що є спільним і відмінним у філософії та релігії.
3. Окресліть особливості філософії як метафізики та метанауки.
4. Розкрийте зміст понять «матеріалізм» і «дуалізм».
5. Чому дітей віком 3-5 років називають «спонтанними філософами»?

Варіант 5

1. Визначте характерні риси релігійного світогляду:
 - a. поділ світу на матеріальний і духовний
 - b. наукова доведеність
 - c. догматизм
 - d. віра – головний засіб пізнання
 - e. консерватизм
2. Прокоментуйте гегелівське визначення філософії: «Філософія – це епоха, осягнута думкою».
3. Що вивчає діалектика?
4. Що є спільним і відмінним у філософії та мистецтві.

5. Розкрийте гносеологічний аспект основного питання філософії.

Варіант 6

1. Чому розквіт філософського знання відбувся саме у Стародавній Греції?
2. Філософський світогляд передбачає:
 - a) гуманістичну спрямованість
 - b) понятійне мислення
 - c) універсалізм
 - d) наочність
 - e) теоретичність
 - f) емпіричну обґрунтованість
 - g) оціночний характер
 - h) все вищезгадане
3. Як Ви розумієте, що таке мудрість?
4. Що вивчає гносеологія?
5. Розкрийте онтологічний аспект основного питання філософії.

Варіант 7

1. Яке визначення філософії відображає її сутність?
 - a) філософія – система наукових знань про світ і людину, їхній взаємозв'язок
 - b) філософія – світоглядна теорія про найбільш загальні принципи і закони розвитку природи, людини, шляхи їх пізнання та гуманістичного перетворення
 - c) філософія – цариця всіх наук
2. «Нехай ніхто в молоді роки не відкладає заняття філософією, а у старості не втомлюється займатися філософією; адже ніхто не буває ні недозрілим, ні перезрілим для здоров'я душі». Чи згодні Ви з таким міркуванням Епікура щодо ролі філософії в житті людини. Обґрунтуйте свою точку зору.
3. Розкрийте зміст основного питання філософії.

4. Чи має наука в сучасному світі замінити філософію? Обґрунтуйте свою відповідь.
5. Що вивчає онтологія?

Варіант 8

1. Які елементи входять до структури світогляду? Охарактеризуйте їх.
2. Якщо Ви є прихильником матеріалізму, то вважаєте, що:
 - a) життя після смерті немає
 - b) основою світу є людська свідомість
 - c) матерія і свідомість – два початки світу
 - d) всі тіла складаються з атомів
 - e) Бог створив світ
 - f) першопочатком світу є речовина
 - g) свідомість є похідною від матерії
 - h) буття визначається свідомістю
3. Як Ви вважаєте, чому питання про відношення мислення до буття Енгельс визначив як основне питання філософії?
4. Що вивчає етика?
5. Що означає універсалізм та цілісність філософії?

Варіант 9

1. Сформулюйте предмет філософії і розкрийте її структуру.
2. Якщо Ви є послідовником ідеалізму, то виходите з того, що:
 - a) першопочатком світу є абсолютна ідея
 - b) матерія є похідною від свідомості
 - c) мислення є первинним, буття – вторинним
 - d) свідомість є похідною від матерії
 - e) Бог створив світ, який потім розвивається за власними законами
3. Розкрийте поняття світогляду та його історичні форми.
4. Як Ви розумієте визначення філософії Кирила Філософа: «Філософія – це вміння сказати у небагатьох словах речі великого розуму...».
5. Що вивчає аксіологія?

Варіант 10

1. Це неправильно, що філософія виконує такі функції:
 - a) прогностичну
 - b) методологічну
 - c) світоглядну
 - d) технологічну
 - e) пізнавальну
2. Як співвідносяться філософія і світогляд?
3. Чи є міфологічний світогляд лише архаїчною формою? Поясніть свою відповідь.
4. Розкрийте поняття «суб'єктивний ідеалізм» і «об'єктивний ідеалізм».
5. Що вивчає соціальна філософія?

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

- Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. Філософія. Центр навчальної літератури, 2017.
- Губерський Л. Філософія. Підручник для вузів. Х.: Фоліо, 2017.
- Губор О. М. Філософія. К.: Центр навч. літ-ри. 2007.
- Петрушенко В.Л. Філософія. К.; Львів, 2003.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія. К.: Академвидав., 2009.
- Синиця А. Філософія: навч.-метод. посіб. Львів: ЛДУФК, 2014.
- Словник-довідник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» (для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання усіх напрямів підготовки) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва імені О. М. Бекетова; уклад.: В. Козирева. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2018.
- Філософія / За ред. І.Ф. Надольного. К., 2003.
- Всемирная энциклопедия: Философия. М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001.
- Библер В.С. Что есть философия? Вопросы философии. 1995. №1.
- Зотов А.Ф. Существует ли мировая философия? Вопросы философии. 1997. №4.
- Каган М.С. Философия как мировоззрение. Вопросы философии. 1997. №9.
- Берлин И. Назначение философии. Вопросы философии. 1999. №5.
- Малахов В.А. Философия и время: вектор сопротивления. Вопросы философии. 2011. № 1.
- Философия, культура и образование (материалы круглого стола). Вопросы философии. 1999. №3.

Інтернет-ресурси

- <http://journal.philosophy.ua/issues> – сайт українського науково-теоретичного часопису «Філософська думка»
- https://sites.google.com/site/practicsophy/practical_philosophy – сайт українського часопису «Практична філософія»
- http://www.philosophy.ru./i_phras/library/i_ph_1.html#2 – Стэнфордская философская энциклопедия: переводы избранных статей.
- <http://www.vphil.ru/> – Журнал «Вопросы философии».

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

Варіант 1

1. Знайдіть відповідність:

1. матеріалізм	Демокріт
2. об'єктивний ідеалізм	Платон
3. суб'єктивний ідеалізм	К.Маркс
	І.Кант
	І.Фіхте
	Ф.Шеллінг
	Г.Гегель
	Л.Фейєрбах

2. Вкажіть характерні риси філософії Середньовіччя:

- a. схоластика
- b. догматизм
- c. софістика
- d. діалектика
- e. креаціонізм
- f. примат віри над знання
- g. теоцентризм
- h. примат знання над вірою

3. Серед перерахованих нижче здобутків вкажіть ті, які належать Декарту:

- a. сформулював поняття інтелектуальної інтуїції
- b. засновник дуалізму
- c. родоначальник емпіризму

- d. родоначальник раціонально-дедуктивного методу
- e. здійснив «велике відновлення наук»
- f. розробка вчення «про привиди»

4. К.Маркс і Ф.Енгельс неодноразово підкреслювали, що діалектика Гегеля стоїть на голові, її потрібно поставити на ноги. Як слід розуміти вираз: «Діалектика стоїть на голові»?
5. Сформулюйте золоте правило моральності Конфуція.

Варіант 2

1. Розташуйте представників філософії позитивізму у відповідних стовпчиках:

Е. Мах, Р.Карнап, О.Конт, М.Шлік, Р.Авенаріус, К.Поппер, Л.Вітгенштейн, Т. Кун, І. Лакатос, Х.Рейхенбах

Перший позитивізм	Емпіріокритицизм	Неопозитивізм	Постпозитивізм

2. Серед перерахованих нижче категорій вкажіть категорії філософії І. Канта:

- a. абсолютна ідея
- b. категоричний імператив
- c. апріорі
- d. антиномія
- e. кількість
- f. міра
- g. феномен
- h. апостеріорі

3. Знайдіть відповідність:

Середньовічна філософія	Філософія Відродження	Філософія Нового часу	Класична німецька філософія

- a. антропоцентризм
- b. космоцентризм
- c. раціоналізм
- d. теоцентризм

- e. пантеїзм
- f. гуманізм
- g. ідеалізм
- h. емпіризм
- i. гуманізм

4. Як ви розумієте слова Ф. Петрарки: «Я поки ще один із багатьох, хоч і невпинно намагаюся всіма силами стати одним з небагатьох»?
5. Вкажіть авторів кожного з висловлювань:
- a. «Знання – сила. Знання – влада»
 - b. «Світ ловив мене, але так і не спіймав»
 - c. «Я мислю, отже існую»
 - d. «Пізнай самого себе»
 - e. «Життя є страждання»
 - f. «Все є число»

Варіант 3

1. Охарактеризуйте елліністично-римський період Античної філософії (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм).
2. Вкажіть основні філософські напрямки Нового часу:
- a. діалектичний матеріалізм
 - b. емпіризм
 - c. гілозоїзм
 - d. раціоналізм
 - e. антропоморфізм
 - f. механіцизм
3. Вкажіть (окремо) теоретичні, природничо-наукові та соціально-економічні передумови виникнення марксистської філософії:
- a. відкриття клітини
 - b. закон інерції
 - c. виникнення пролетаріат
 - d. закон збереження і перетворення енергії
 - e. раціональна філософія Декарта
 - f. вчення Дарвіна
 - g. німецька класична філософія
 - h. прискорений розвиток капіталістичних відносин

4. «Бог є нескінчене в нескінченому, він знаходиться у всьому і всюди, не поза і над, але в якості того, хто присутній», - стверджував Дж.Бруно. Суть якого філософського напряму розкрита в словах цього мислителя?
5. Сформулюйте основні ідеї категоричного імперативу І. Канта.

Варіант 4

1. У чому полягає сутність феноменології, герменевтики, структуралізму?
2. Серед перерахованих нижче понять вкажіть ті, які є категоріями діалектики Гегеля:
- a. тотожність
 - b. матерія
 - c. кількість
 - d. міра
 - e. протиріччя
 - f. якість
 - g. абсолютна ідея
 - h. відносна ідея
3. Вкажіть авторів наступних філософських учень:

A. вчення про «ідолів»	a. Аристотель
B. вчення про єдину субстанцію	b. Кант
C. вчення про ідеї	c. Платон
D. вчення про монади	d. Гегель
E. вчення про матерію і форму	e. Бекон
F. вчення про абсолютну ідею	f. Спіноза
	g. Лейбніц
	h. Декарт

4. Прокоментуйте відомий вислів Ніколо Макіавеллі: «Мета виправдовує засоби». З якого приводу він проголосив ці слова?
5. У чому полягає так званий «коперніканський поворот», здійснений Кантом у гносеології?

Варіант 5

1. Вкажіть основні особливості класичної німецької філософії:
- a. розвиток діалектики як методу філософського мислення і теорії розвитку всього суцього

- b. розквіт філософського матеріалізму
- c. виділення антропології в особливу область філософського знання
- d. розквіт філософського ідеалізму
- e. панування пантеїзму
- f. розквіт гуманістичного антропоцентризму

2. Серед перерахованих нижче філософських напрямків вкажіть основні напрямки сучасної західної філософії:

- a. неопозитивізм
- b. томізм
- c. персоналізм
- d. реалізм
- e. екзистенціалізм
- f. психоаналіз
- g. феноменологія
- h. постпозитивізм
- i. пантеїзм

3. «Війну», тобто боротьбу він проголошував батьком і матір'ю всього. «Необхідно знати, - писав мислитель, - що війна всезагальна і що все відбувається через боротьбу і з необхідністю». Про якого філософа Стародавньої Греції йдеться? Яку геніальну ідею він висловив у цих рядках?

4. Знайдіть відповідність між елементами двох стовпців:

a. А.Блаженний	1. матеріалізм
b. Чарвака-локаята	2. ідеалізм
c. Ф. Бекон	3. дуалізм
d. Петрарка	4. етико-політичні проблеми
e. Буддизм	5. геоцентризм
f. І.Кант	6. діалектика
g. Джайнізм	7. емпіризм
h. Даосизм	8. раціоналізм
i. Р. Декарт	9. гуманізм
j. конфуціанство	10. агностицизм

5. Яке значення для подальшого розвитку філософії мала дискусія між номіналістами і реалістами в схоластиці?

Варіант 6

1. Розташуйте основні типи філософського світогляду в їх історичній послідовності:

- a. антропоцентризм
- b. ірраціоналізм
- c. космоцентризм
- d. теоцентризм
- e. раціоналізм

2. Серед перерахованих нижче здобутків вкажіть ті, які належать

3. Фрейду:

- a. відкрив «колективне несвідоме»
- b. відкрив феномен несвідомого
- c. поєднав ідеї психоаналізу і марксизму
- d. розкрив структуру несвідомого і його вплив на індивідуальне і суспільне життя
- e. сформулював поняття «інтелектуальної інтуїції»

3. Цей мислитель вважається фундатором об'єктивного ідеалізму. Вихідним в його вченні була теза про те, що істинним буттям володіють умосяжні й безтілесні ідеї. Про якого філософа йде мова?

4. Багато дослідників вважають філософію епохи Відродження перехідним типом філософії. Чи згодні Ви з таким твердженням? Наведіть аргументи.

5. Від яких «ідолів» застерігав Ф. Бекон дослідників? Коротко розкрийте зміст вчення про «ідолів».

Варіант 7

1. Розташуйте представників філософії Відродження по відповідним стовпцям:

Натурфілософія	Гуманістичний антропоцентризм	Соціально-філософські концепції
----------------	-------------------------------	---------------------------------

- a. Дж.Бруно
- b. Петрарка
- c. Мішель де Монтень
- d. Піко делла Мірандола
- e. Макіавеллі

- f. Мор
- g. Валла
- h. Коперник
- i. Галілей
- j. Альберта
- k. Кампанелла
- l. Кузанський
- m. Манетті

2. Серед перерахованих нижче філософських напрямків вкажіть напрямки середньовічної релігійної філософії:

- a. персоналізм
- b. номіналізм
- c. неопозитивізм
- d. неотомізм
- e. реалізм
- f. екзистенціалізм
- g. фрейдизм
- h. томізм
- i. феноменологія

3. За влучним визначенням німецького філософа К.Яспера, в цей час європейська людина стала усвідомлювати, що вона покликана формувати світ, який її оточує, спираючись на силу розуму. Про який історичний тип філософії йде мова? Обґрунтуйте свою відповідь.

4. Поясніть, чим відрізняється діалектика Гегеля від діалектики марксистської філософії.

5. Розкрийте основний зміст теорії природних прав людини і концепції «суспільної угоди».

Варіант 8

1. Серед перерахованих нижче здобутків зазначте, які належать Ф. Бекону:

- a. родоначальник раціоналізму
- b. здійснив велике відновлення наук
- c. розробка вчення про «ідолів»
- d. родоначальник емпіризму
- e. розробка дослідно-індуктивного методу пізнання
- f. засновник дуалізму

g. сформулював поняття інтелектуальної інтуїції

2. Дайте відповіді на відомі філософські питання за Кантом: «Що я можу знати?» та "Що я повинен робити?"

3. Дайте характеристику концепції ідеальної держави Платона.

4. Знайдіть відповідності між елементами двох стовпців:

a. позитивізм	1. Юнг
b. екзистенціалізм	2. Сартр
c. неотомізм	3. Камю
d. психоаналіз	4. Кун
e. неофрейдизм	5. Поппер
f. атомізм	6. Фромм
g. кордоцентризм	7. Марітен
h. пантеїзм	8. Демокріт
	9. Сковорода
	10. Бруно
	11. Фрейд

5. Яка з анаграм є зайвою і чому:

- a. екаміалвіл
- b. зайкньюсик
- c. кератпра
- d. ькінксйаив

Варіант 9

1. Вкажіть авторів кожного з висловлювань:

1. Я знаю, що я нічого не знаю.	a. Ф.Аквінський
2. Людина - суспільна тварина.	b. Піфагор
3. Платон мені друг, але істина дорожче.	c. Сократ
4. У суперечці народжується істина.	d. Аристотель
5. Я проголошую існування незліченних світів, подібних світу цієї Землі.	e. Дж.Бруно
	f. Коперник
	g. Т. Мор
	h. Фалес

2. Визначте основні риси філософії Ренесансу:

- a. реформація римсько-католицької церкви

- b. гуманізм
- c. анімізм
- d. утопічний соціалізм
- e. теоцентризм
- f. раціоналізм
- g. пантеїзм
- h. антропоцентризм
- i. ідеалізм

3. Розподіліть філософів у відповідний стовпчик:

Давньогрецька філософія	Середньовічна філософія	Філософія Ренесансу
-------------------------	-------------------------	---------------------

- a. Фома Аквінський
- b. Августин Блаженний
- c. Петрарка
- d. Піко делла Мірандола
- e. Фалес
- f. Геракліт
- g. Дж.Бруно
- h. І.Кант
- i. Мор
- j. Гегель
- k. Ф.Бекон
- l. Демокріт
- m. Платон
- n. Декарт
- o. Еріугена
- p. Кузанський
- q. Макіавеллі
- r. Аристотель

4. Поясніть, чому К.Поппер запропонував замінити процедуру верифікації наукової теорії фальсифікацію?

5. У чому полягає антропологізм матеріалістичної філософії Л. Фейєрбаха?

Варіант 10

1. Вкажіть, як вирішують проблему про першооснову всього суцього такі філософи:

1. Геракліт	a) апейрон
2. Анаксимен	b) вода

3. Фалес	c) вогонь
4. Анаксимандр	d) земля
5. Піфагор	e) повітря
6. Демокріт	f) число
	g) ідея
	h) атом

2. Оберіть етичні принципи філософії Канта:

- Чини згідно правил, які можуть стати загальним законом.
- Чини так, як вважаєш за потрібне.
- Кожен вчинок має бути спрямований на досягнення особистого благополуччя.
- Підставою вчинків людини повинно бути усвідомлення того, що сама людина є самоцінність, а не засіб досягнення мети.
- Всі вчинки мають бути орієнтовані на загальне благо.

3. Розташуйте школи давньоіндійської філософії у відповідному стовпчику:

Школи неортодоксальної спрямованості	Школи ортодоксальної спрямованості
--------------------------------------	------------------------------------

- чарвака-локаята
- даосизм
- веданта
- буддизм
- конфуціанство
- вайшешика
- міманса
- джайнізм
- моїзм
- легізм
- санкх'я
- ньяя
- йога

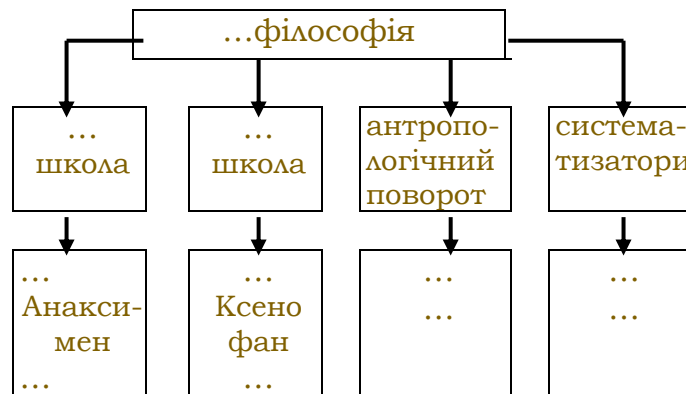
4. Назвіть автора висловлювання та вкажіть, прихильником якого філософського напрямку він був: «Погляд мій полягає в тому, що ідея може бути виражена і досягнута тільки як процес в ній самій (приклад - становлення) і як рух. Бо справжнє не є щось

тільки те, що покоїться, суще, але є тільки таке, що саморухається і живе».

5. Порівняйте основні методологічні ідеї Р. Декарта і Ф. Бекона. Зробіть відповідні висновки.

Варіант 11

1. Відновіть пропущені елементи в поданій схемі:

2. Цей історичний тип філософії – це переважно філософський ідеалізм в різних його формах. У ньому значний розвиток отримала діалектика як метод філософського мислення і теорія розвитку всього сущого. До числа його особливостей слід віднести його енциклопедичність, всебічність охоплення предмета свого дослідження. Про який історичний тип філософії йдеться? Назвіть його представників.

3. Знайдіть відповідність:

1. Раціоналізм
2. Ірраціоналізм

- a. Філософія існування
- b. Позитивізм
- c. Неотомізм
- d. Персоналізм
- e. Фрейдизм
- f. Концепція Тейяра де Шардена
- g. Неопозитивізм

4. Серед поданих понять вкажіть ті, які є категоріями даосизму:

- a. ці
- b. жень
- c. дао

- d. сяо
- e. де
- f. інь-ян
- g. сансара
- h. джива
- i. брахма

5. Розкрийте основний зміст теорії природних прав людини і концепції «суспільної угоди».

Варіант 12

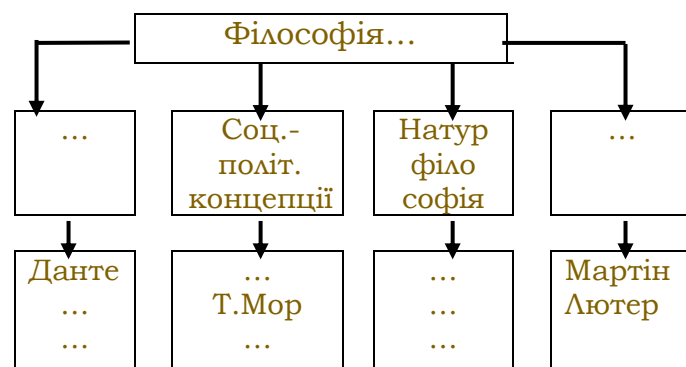
1. Зазначте прізвища відповідних філософів і напрямки філософії в наступних реченнях:

- a) Німецька класична філософія стала (за винятком творчості...) розквітом філософії ідеалізму, як об'єктивного (...), так і суб'єктивного (...).
- b) У філософії Нового часу сформувалося два основних напрямки: емпіризм (...), ... і ... (.....,, ...).

2. Основним завданням своєї філософії він вважав надання допомоги людині в її пізнанні самої себе. Тема ж навколишнього світу була для нього майже зайвою. На переконання філософа, знання є найвищою чеснотою. Про якого філософа йде мова?

3. Розкрийте основні ідеї філософії Ф. Аквінського.

4. Відновіть пропущені елементи в схемі:

5. У чому полягає філософське значення ідей психоаналізу З. Фрейда?

Варіант 13

1. Поясніть, чому розумна і розсудлива частина нашої особистості «Я» виявляється у Фрейда «нешасним Я».

2. У чому полягала суть полеміки між прихильниками емпіризму і раціоналізму Нового часу? Якими причинами була зумовлена ця дискусія?

3. Знайдіть відповідність між елементами двох стовпців:

1. Вчення про ідеї	a. Парменід
2. Вчення про атоми	b. Аристотель
3. Вчення про буття	c. Геракліт
4. Вчення про людину	d. Сократ
5. Ідеальна модель держави	e. Левкіпп
6. Вчення про матерію і форму	f. Демокріт
7. Вчення про «вогнелогос»	g. Платон

4. Прокоментуйте наступний вислів Конфуція: «Мораль шляхетної людини подібна вітру; мораль низької людини подібна траві. Трава нахиляється туди, куди дме вітер».

5. Вкажіть основні риси філософії Відродження:

- a. космоцентризм
- b. пантеїзм
- c. рух за оновлення віри
- d. матеріалізм
- e. гуманізм
- f. антропоцентризм
- g. гілозоїзм
- h. утопічний соціалізм
- i. номіналізм

Варіант 14

1. Важливим моментом творчості Фромма є постановка питання «Мати чи бути?». Як би Ви відповіли на це питання? Що означає для Вас «мати» і «бути»?

2. Серед перерахованих нижче понять вкажіть ті, які використовував Кант у своїй теорії пізнання:

- a. антиномії
- b. тотожність
- c. апостеріорі
- d. «річ у собі»
- e. ноумен
- f. апріорі

- g. джива
- h. феномен
- i. абсолютна ідея
- j. монада

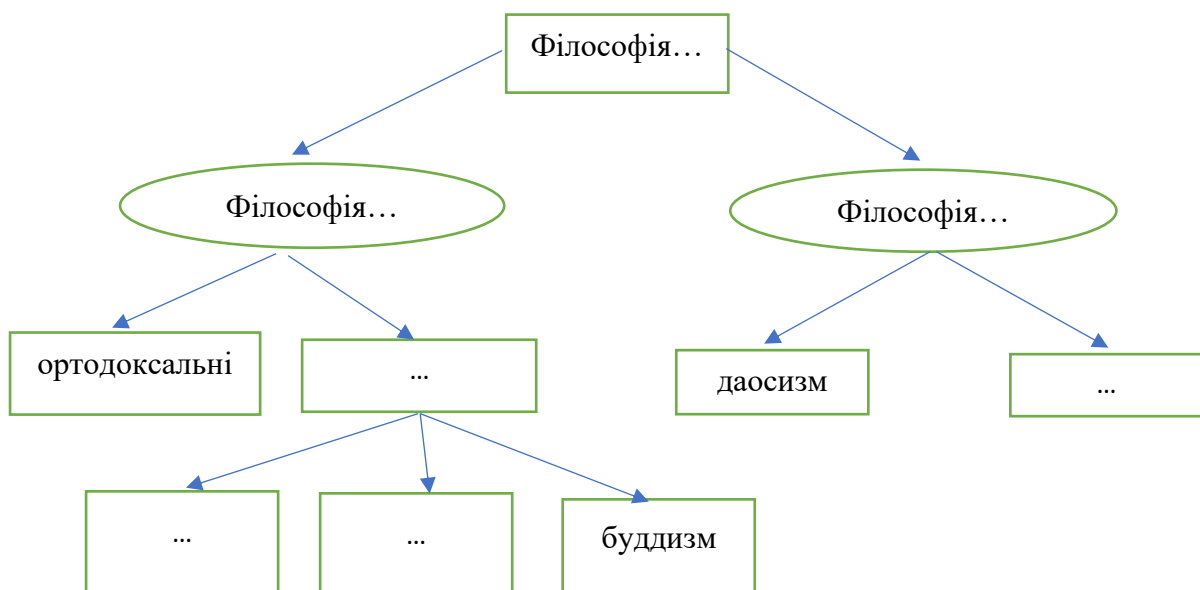
3. Що являє собою пантеїзм як тип філософствування? Вкажіть представників пантеїзму.

4. Визначте основні риси філософії Ренесансу і Середньовічної філософії:

Філософія Ренесансу	Середньовічна філософія

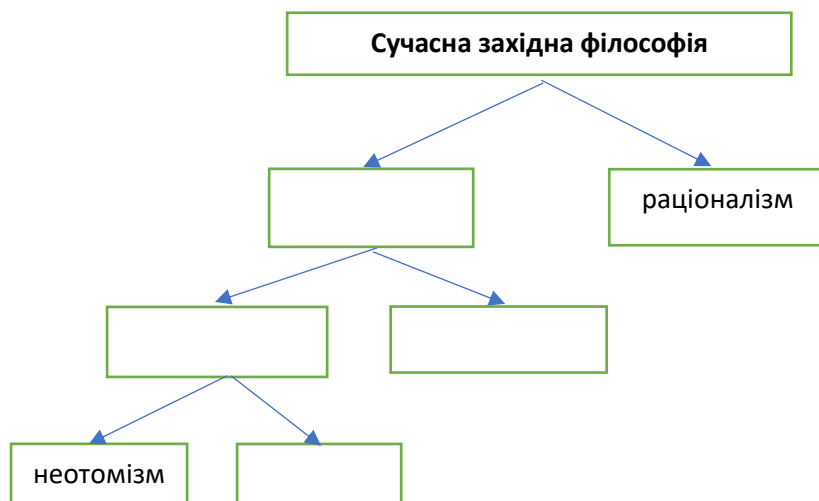
- a. теоцентризм
- b. анімізм
- c. космоцентризм
- d. антропоцентризм
- e. схоластика
- f. креаціонізм
- g. гуманізм
- h. пантеїзм
- i. реформація
- j. домінування віри над знанням
- k. утопічний соціалізм
- l. догматизм

5. Відновіть пропущені елементи в схемі:

Варіант 15

1. Відновіть пропущені елементи в схемі:

2. «Існують нескінченні землі, нескінченні сонця і нескінченний ефір». Назвіть автора цієї цитати і вкажіть гіпотезу, яка тут висловлена.

3. Прокоментуйте слова відомого філософа і вченого XVII ст. Б. Паскаля: «Людина велика і нікчемна, могутня і слабка одночасно».

4. Вкажіть основні досягнення німецької класичної філософії.

5. Які причини зумовлюють життєвість і актуальність буддизму сьогодні, який був заснований в VI ст. до н. е.?

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

- Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. Філософія. Центр навчальної літератури, 2017.
- Волинка Г.І., Гусев В.І. Історія філософії. К.: Каравела, 2006.
- Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. Історія філософії в її зв'язку з освітою. К., 2006.
- Історія філософії (під ред. В.Г. Кременя). Харків, 2003
- Кралюк П. М. Історія філософії України. КНТ, 2017.
- Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010.
- Петрушенко В.Л. Філософія. К.; Львів, 2003.
- Причепій Є.М. та ін. Філософія. К., 2001.
- Філософія /За ред. І.Ф. Надольного. К., 2003.
- Філософія – Хрестоматія (за ред. Г. І. Волинки). К.: Каравела, 2010.
- Філософія /Под ред. В.П. Кохановського. Ростов н/Д., 2003.
- Спиркин А.Г. Філософія. М., 2003.

- История философии в кратком изложении. М., 1991.
- Горбачев В.Г. История философии. Брянск, 2000.
- Кун Н.А. Легенды и мифы Древней Греции. М., 1992.
- Античные философы. Свидетельства, фрагменты, тексты. К., 1995.
- Всемирная энциклопедия: Философия. М.: АСТ,Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001.
- Августин Аврелий. Исповедь. М., 1991.
- Гуревич А.Я. Средневековой мир. М., 1990.
- Чанышев А.М. Возрождение и Джордано Бруно. Вестник Московского университета. Сер. 7. Филос-я. 2002. №1.
- Гегель. Энциклопедия философских наук. М., 1977.
- Кант И. Всеобщая естественная история и теория неба. Сочинения: В 6-и т. М., 1963. Т. 1.
- Кант И. Критика чистого разума. Сочинения. В 6-и т. М., 1964. Т. 3.
- Рокмор Т. Об открытии Маркса после марксизма. Вопросы философии. 2000. №4.
- Зотов А. Ф., Мельвиль Ю. К. Западная философия XX в. М.: Проспект, 1998.
- Зарубіжна філософія XX ст., кн. 6-та. К.: Довіра, 1993.
- Герменевтика: история и современность (Критические очерки). М.: Мысль, 1985.
- Руткевич А. М. Научный статус психоанализа. Вопросы философии. 2000. № 10.
- Лекторський В. А. О некоторых философских уроках З. Фрейда. Вопросы философии. 2000. № 10.
- Бернштейн Р. Дж. Возрождение прагматизма. Вопросы философии. 2000. № 5.

Интернет-ресурсы

- <http://journal.philosophy.ua/issues> – сайт українського науково-теоретичного часопису «Філософська думка»
- https://sites.google.com/site/practicsophy/practical_philosophy – сайт українського часопису «Практична філософія»
- http://www.philosophy.ru./i_phras/library/i_ph_1.html#2 – Стэнфордская философская энциклопедия: переводы избранных статей.
- <http://www.vphil.ru/> – Журнал «Вопросы философии».

ТЕМА 3. ОНТОЛОГІЯ, ДІАЛЕКТИКА, ГНОСЕОЛОГІЯ

Варіант 1

1. Геракліт критикував Гомера: цей «наймудріший з еллінів», який сказав: «Так зникне ворожнеча серед богів і людей», не зрозумів, що зі зникненням боротьби «все зникне». Дайте філософський аналіз наведеної думки.
2. Відомо, що науковий пошук здійснюється за такою схемою: науковий факт - наукова проблема - наукова ідея - наукова гіпотеза - наукова теорія. Чи всі етапи є обов'язковими в процесі наукового пізнання. Обґрунтуйте свою відповідь.
3. Дані кілька пар понять. Вкажіть, які з цих пар понять виражають відношення частини і цілого, а які - одиничного і загального?
 - a. ячмінь - злакова рослина
 - b. Шевченко - поет
 - c. студент Іванов - академічна група
 - d. автомат - зброя
 - e. економічна сфера - суспільство
 - f. атом – молекула
4. Що таке «зміст» і «форма»? Наведіть приклад.
5. За допомогою яких загально-логічних методів вивчається одиничне і загальне? Поясніть свою відповідь.

Варіант 2

1. Чи можна ототожнювати категорії «рух» і «розвиток», «розвиток» і «прогрес»? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Власник грошей перетворюється в капіталіста тільки тоді, коли сума грошей, яку він авансує на виробництво, досягає величини, що дозволяє йому звільнитися від особистої участі в процесі виробництва і вдатися до найму та експлуатації робочої сили. Який закон діалектики описує цей процес?

3. Створіть відповідні пари (сутність-явище) і вкажіть, що є сутністю, а що – явищем:

- діяльність партій, рухів, окремих особистостей
- вільне підприємництво і конкуренція товаровиробників на ринку
- боротьба за владу
- приватна власність
- дощ
- різниця в тиску між різними частинами атмосфери
- конденсація водяної пари
- вітер

4. Розкрийте сутність реляційної концепції співвідношення матерії та просторово-часових характеристик.

5. Розташуйте в порядку ускладнення такі форми відображення:

- а. відчуття
- б. свідомість
- в. подразливість
- г. сприйняття
- д. механічне відображення

Варіант 3

1. Кожне явище об'єктивного світу та весь світ в цілому знаходяться в стані розвитку, сходять від простого до складного, від нижчого до вищого. Чи згодні Ви з такою думкою? Поясніть свою відповідь.

2. Яка альтернатива діалектики заперечує внутрішнє джерело розвитку і виносить його за межі цього предмету; сприймає об'єкт як просту (механічну) суму частин, їх набір, без урахування складного взаємозв'язку між ними.

3. Що таке пізнання як процес? Розкрийте структуру пізнавального процесу.

4. Який онтологічний принцип випливає з формули $E = mc^2$?

5. З емпіричних спостережень відомо:

- a. в середніх широтах сонце щодня встає на сході, рухається по небосхилу і сідає на заході
- b. після дощу зазвичай буває веселка
- c. восени листя дерев жовтіють

Сформулюйте положення, які б розкривали сутність зазначених явищ.

Варіант 4

1. Викладач, який виступав за темою «Закон єдності і боротьби протилежностей», отримав записку з питанням: «Яким буде людське суспільство, коли воно вирішить всі свої суперечності, проблеми?». Як би Ви відповіли на це запитання?

2. Про яку альтернативу діалектики йдеться: «Поєднання різних, часто протилежних поглядів та ідей, принципів і теорій»?

3. Які методи відносяться до загально-логічних:

- a. моделювання
- b. індукція
- c. опис
- d. вимірювання
- e. аналіз
- f. структурно-функціональний
- g. формалізація
- h. аналогія
- i. спостереження

4. Розкрийте зміст категорій «необхідність» і «випадковість»? Наведіть приклад.

5. Невід'ємна властивість об'єкта - це:

- a. субстанція
- b. субстрат
- c. атрибут

Варіант 5

1. Ф. Енгельс писав: «У діалектиці заперечувати не означає просто сказати «ні», або оголосити річ неіснуючою, або зруйнувати її

будь-яким способом». А що означає заперечувати в діалектиці? Поясніть, що мав на увазі Енгельс?

2. Які методи відносяться до методів теоретичного дослідження:
 - a. спостереження
 - b. аксіоматичний
 - c. узагальнення
 - d. гіпотетико-дедуктивний
 - e. системний
 - f. абстрагування
 - g. історичний
3. Проаналізуйте наступні пов'язані процеси. Оцініть їх за допомогою співвідносних категорій діалектики:
 - a. судження – форма мислення
 - b. натискання спуску - постріл
 - c. спалах блискавки - електричний розряд
 - d. неконтрольована господарська діяльність людини - техногенне навантаження на природу
 - e. блискавка - спрямоване переміщення заряджених частинок
 - f. двигун – машина
 - g. філософія – форма світогляду
4. Виділіть положення, які не відображають сутність свідомості:
 - a. соціальна природа
 - b. креативність
 - c. зв'язок з мовою
 - d. речовинність
 - e. протяжність
 - f. ідеальність
5. Сформулюйте закон взаємного переходу кількісних змін у якісні. Проілюструйте його дію на конкретному прикладі.

Варіант 6

1. Яка філософська течія представлена в словах Омара Хайяма в контексті гносеології:

Все, что видишь ты, -
Видимость только одна.
Только форма – а суть никому не видна.
Смысла этих картинок
Понять не пытайся –

Сядь спокійно в сторонке
И выпей вина!

2. Теорія Дарвіна переконливо довела, що в рамках протиріччя між живими організмами і середовищем їхнього існування виживали лише ті особини, які несли в собі найбільший життєвий потенціал. Про який закон діалектики йдеться?
3. Чи можна розкрити сутність свідомості, якщо вивчати тільки мозок людини?
4. Розкрийте зміст категорій «явище» і «сутність»? Наведіть приклад.
5. Розкрийте альтернативи діалектики як теорії пізнання.

Варіант 7

1. Що являє собою чуттєве пізнання? Охарактеризуйте форми чуттєвого пізнання.
2. Про яку альтернативу діалектики йдеться в наступному уривку: «Цей стиль мислення підкреслює момент стійкості в розвитку і пізнанні; він являє собою некритичний, нетворчий тип мислення; це є «щось мертво, застигле»».
3. Які історичні форми діалектики представлені нижче:
 - a. речі і процеси розглядаються відособлено один від одного, поза їхніми зв'язками, а значить, поза їхніми взаємодією і рухом
 - b. ця форма діалектики стала результатом простого споглядання процесів і явищ навколишнього світу
 - c. ця форма діалектики обґрунтовує ідею розвитку світової культури, пізнавального процесу, абсолютної ідеї
4. Розкрийте зміст категорій «можливість» і «дійсність»? Наведіть приклад.
5. У чому полягає предметно-практична природа свідомості?

Варіант 8

1. Про який вид заперечення йдеться?

Зову крушить устои вековые,
Творить простор для будущих селян.
Но там, где вы кричите мне: – Не боле!

Но там, где вы поете песнь побед,
Я вижу новый бой во имя новой воли!
Ломать я буду с вами! Строить – нет!

2. Який зміст вкладається в поняття «буття»:
 - a. буття - все, що існує об'єктивно
 - b. буття - це матерія
 - c. буття - це природа
 - d. буття - все існуюче, і матерія, і свідомість
3. Розкрийте зміст категорій «одиничне», «загальне», «особливе»? Наведіть приклад.
4. Розкрийте зміст понять «скептицизм» і «агностицизм».
5. Сформулюйте закон взаємного переходу кількісних змін у якісні. Наведіть приклад.

Варіант 9

1. Що таке діалектика? Розкрийте основні історичні форми діалектики?
2. Розташуйте наступні явища за ступенем їхньої складності, використовуючи як критерій їхню приналежність до певної форми руху матерії:
 1. замерзання води
 2. народження дитини
 3. обертання Землі навколо Сонця
 4. фотосинтез
 5. профспілковий рух
 6. падіння рівня життя
 7. переміщення ноутбуку на столі
3. Наведіть приклади категорій цілісності буття, розкрийте їхній зміст.
4. Яке визначення істини є класичним:
 - a. істина - це те, що інтуїтивно є ясным і самоочевидним
 - b. істина - це те, що підтверджується досвідом
 - c. істина - це відповідність знань дійсності
 - d. істина - це конвенція, угода
5. Розкрийте зміст категорій «рух», «розвиток», «прогрес».

Варіант 10

1. Які категорії входять до групи категорій визначеності буття? Наведіть приклади.
2. У даному переліку вкажіть закони розвитку:
 - a. закон всесвітнього тяжіння
 - b. закон єдності і боротьби протилежностей
 - c. закон заперечення заперечення
 - d. закон інерції
 - e. закон збереження енергії
 - f. закон циклічності
 - g. закон переходу кількісних змін у якісні
3. Яке визначення відносної істини є правильним:
 - a. знання, яке має багато значень
 - b. знання неповне, обумовлене різними обставинами
 - c. знання, яке свідчить про відносний характер всього існуючого
4. У чому полягає ідеальний статус свідомості?
5. Сформулюйте закон єдності і боротьби протилежностей. Наведіть приклад.

Варіант 11

1. Як Ви вважаєте, чи завжди рух є розвитком, а розвиток є рухом? Поясніть свою думку.
2. Сформулюйте закон взаємного переходу кількісних змін у якісні. Наведіть приклад.
3. Виділіть елементи свідомості:
 - a. відчуття
 - b. емоції
 - c. нейрони
 - d. воля
 - e. мислення
 - f. нервові імпульси
 - g. пам'ять
 - h. інстинкти
4. Розташуйте операції, які використовуються в емпіричному пізнанні, в логічній послідовності:
 1. аналіз експериментальних даних

2. первинне узагальнення
3. збір фактів
4. систематизація
5. класифікація

5. Розкрийте зміст категорій «необхідність» і «випадковість». Наведіть приклад.

Варіант 12

1. Які категорії розкривають зміст закону заперечення заперечення: стрибок, заперечення, кількість, тотожність, протиріччя, діалектичне заперечення, міра.
2. Вкажіть і розкрийте основні властивості матерії.
3. Дайте характеристику основних форм наукового пізнання.
4. Розкрийте зміст таких альтернатив діалектики, як софістика і еклектика.
5. Проаналізуйте наступні ситуації та оцініть їх за допомогою співвідносних категорій діалектики:
 - a. виробнича травма
 - b. рух планет по незмінним орбітах
 - c. випадіння «орла» і «решки»
 - d. успадкування організмами їх видових властивостей
 - e. загибель врожаю від граду
 - f. зміна пори року

Варіант 13

1. Що таке практика? Розкрийте функції практики в пізнанні.
2. Які категорії розкривають зміст закону взаємного переходу кількісних змін у якісні: міра, тотожність, якість, межа міри, властивість, кількість, стрибок, заперечення, протилежності, суперечність.
3. Розкрийте основні характеристики істини.
4. Розташуйте етапи розвитку протиріччя в логічній послідовності:
 1. відмінність
 2. тотожність-відмінність
 3. істотна відмінність
 4. протилежність
 5. антагонізм

5. Який закон діалектики характеризує спрямованість розвитку? Сформулюйте його.

Варіант 14

1. Чи згодні ви з думкою про те, що, оскільки навколишній нас світ є нескінченним, його не можна пізнати до кінця. Аргументуйте свою позицію.

2. Які методи пізнання відповідають наступним логічним операціям:

- a. виділення, відволікання
- b. об'єднання, складання
- c. наведення, узагальнення
- d. виведення, слідування

3. Що таке «можливість» і «дійсність»? Наведіть приклади.

4. Розташуйте етапи розвитку діалектичного заперечення в логічній послідовності:

1. часткова кумуляція
2. конструкція
3. деструкція

5. Який закон діалектики розкриває механізм розвитку? Сформулюйте його.

Варіант 15

1. Вкажіть та розкрийте біологічні та соціокультурні чинники виникнення свідомості.

2. Оберіть з переліку форми раціонального пізнання:

- a. сприйняття
- b. концепція
- c. умовивід
- d. теорія
- e. відчуття
- f. проблема
- g. поняття

3. Якість - це:

- a. торговий знак
- b. критерій розвитку властивостей об'єкту
- c. тотожна буттю визначеність об'єкта
- d. зовнішня щодо буття визначеність речі

4. Розкрийте зміст категорій «одиночне», «особливе», «загальне». Наведіть приклади.

5. Розкрийте сутність стихійної діалектики. Назвіть її представників.

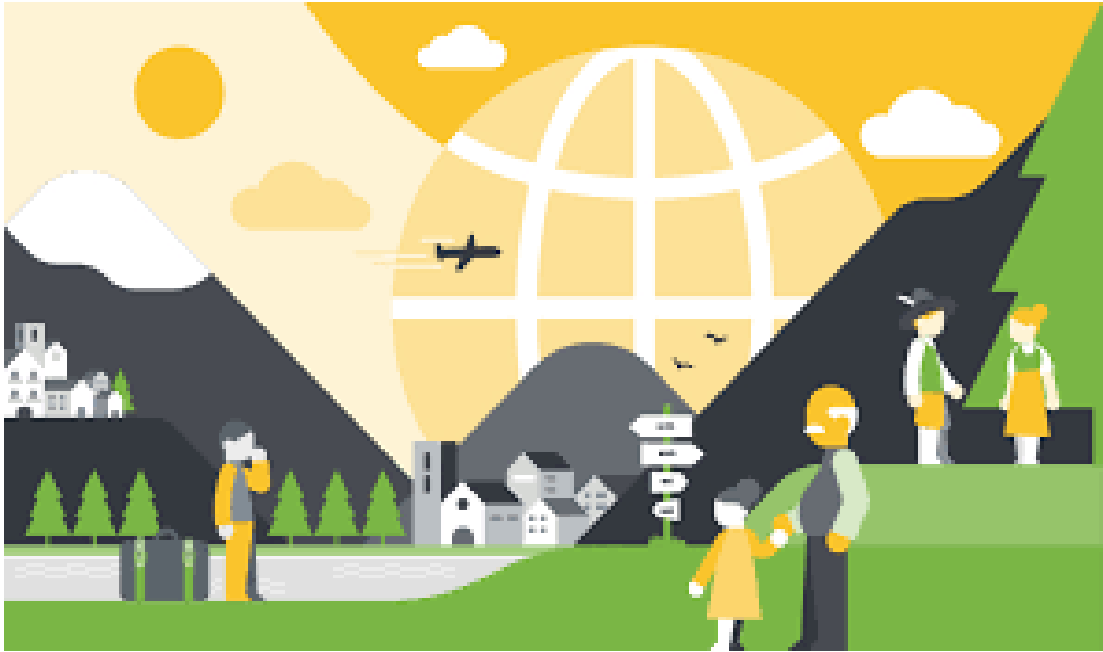
ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

- Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. Філософія. Центр навчальної літератури, 2017.
- Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010.
- Петрушенко В.Л. Філософія. К.; Львів, 2003.
- Причепій Є.М. та ін. Філософія. К., 2001.
- Філософія /За ред. І.Ф. Надольного. К., 2003.
- Філософія – Хрестоматія (за ред. Г. І. Волинки). К.: Каравела, 2010.
- Філософія /Под ред. В.П. Кохановського. Ростов н/Д., 2003.
- Спиркин А.Г. Філософія. М., 2003.
- Арлычев А.Н. Проблема познання в філософії и науке // Вопросы філософії. 1999. №3.
- Алексеев П.В., Панин А.В. Теория познання и диалектика. М., 1991.
- Лекторский В.А. Теория познання (гносеология, эпистемология) // Вопросы філософії. 1999. №8.
- Можейко М. А. Синергетика // Всемирная энциклопедия: Філософія. М., Мн., 2001.
- Рузавин Г.И. Методология научного исследования. М., 1999.
- Румянцева Т. Г. Диалектика // Всемирная энциклопедия: Філософія. М., Мн., 2001.
- Степин В.С. Теоретическое знание // Вопросы філософії. 2001. №1.
- Теория познання /Под.ред. В.А. Лекторского, Т.И. Ойзермана: в 4-х т. М., 1991-1995
- Универсальные связи бытия. Диалектическое миропонимание // Філософія. Краткий тематический словарь. Ростов-на-Дону, 2001.

Інтернет-ресурси

- <http://journal.philosophy.ua/issues> – сайт українського науково-теоретичного часопису «Філософська думка»
- https://sites.google.com/site/practicosophy/practical_philosophy – сайт українського часопису «Практична філософія»
- http://www.philosophy.ru./i_phras/library/i_ph_1.html#2 – Стэнфордская философская энциклопедия: переводы избранных статей.
- <http://www.vphil.ru/> – Журнал «Вопросы философии».

ТЕМА 4. СОФІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

Варіант 1

1. Відносини між людьми з приводу розпорядження засобами виробництва і предметами споживання:

а) власність; б) право; в) управління.

2. Відносини між класами, які характеризуються гострим конфліктом, непримиренними суперечностями:

а) соціалістична революція; б) громадянська війна; в) антагонізм.

3. Соціально-організований вид трудової діяльності з виробництва предметів, що задовольняють духовні потреби людей:

а) мистецтво; б) творчість; в) духовне виробництво.

4. Атрибут людини, що служить для перетворення природних предметів з метою задоволення потреб і грає важливу роль у розвитку людини:

а) мова; б) фантазія; в) праця.

5. Алгоритмічно обґрунтоване передбачення:

а) науковий прогноз; б) прогностика; в) ясновидіння.

6. Форма суспільних відносин, за яких відбувається безкоштовне привласнення результатів додаткової праці робочих власником:

а) відчуження; б) експлуатація; в) поділ праці.

7. Типові для даного суспільства та історичного часу зразки політичного мислення і діяльності:

а) політична свідомість; б) політична культура.

8. Відображення світу в художніх образах і перетворення світу за законами краси:

а) мистецтво; б) етика; в) естетика.

9. Клас найманих робітників, позбавлених власності на засоби виробництва:

а) робітники; б) раби; в) пролетаріат.

10. Форма правління, в якій джерелом влади є народ, який здійснює її через систему представницьких і виконавчих органів:

а) монархія, б) республіка, в) демократія.

Варіант 2

1. Перехід людини з однієї соціальної групи в інший суспільний клас і прошарок називається:

а) маргінальність; б) соціальна мобільність; в) соціальна диференціація.

2. Історична спільність людей, що виникає на базі народності:

а) народ, б) етнос, в) нація.

3. Збройна боротьба за владу між класами і соціальними групами в середині держави:

а) революція; б) бунт; в) громадянська війна.

4. Включення індивіда в систему суспільних відносин:

а) навчання; б) виховання; в) соціалізація.

5. Процес зростання міст та їх ролі у розвитку держави, пов'язаний з концентрацією виробництва, руйнуванням природного середовища:

а) індустріалізація; б) ескапізм; в) урбанізація.

6. Кардинальний переворот у житті суспільства, що забезпечує його поступальний розвиток після ліквідації старої політичної влади:

а) НТР; б) соціальна революція; в) реформа.

7. Форма взаємодії суспільства і природи, яка спрямована на виробництво матеріальних і духовних благ відповідно потребам людини:

а) продуктивні сили; б) виробничі відносини; в) виробництво.

8. Побудова на базі фіксованих тенденцій найбільш стійкої:

а) моделювання; б) екстраполяція; в) сценарний підхід.

9. Сукупність відносно стійких соціальних груп і спільнот та певний порядок їх взаємозв'язку:

а) соціальна сфера; б) соціальна структура; в) соціум.

10. Концепція, яка пояснює розвиток суспільства впливом природно-кліматичних умов:

а) географічний детермінізм; б) фізична школа; в) геополітика.

Варіант 3

1. Спільність людей, яка історично змінюється і передує нації:

а) клас; б) етнос; в) народність.

2. Складовий елемент процесу соціальної революції, що включає в себе корінні перетворення в духовному житті, освіті, вихованні:

а) духовний прогрес, б) НТР; в) культурна революція.

3. Форма соціального проектування, яка заперечує можливість безпроблемного розвитку суспільства і досягнення стану «соціальної гармонії» на умовах технічного прогресу:

а) прогностика; б) утопія; в) антиутопія.

4. Елемент продуктивних сил, що є сукупністю матеріальних засобів, за допомогою яких людина переробляє «сирий» матеріал:

а) предмети праці; б) техніка; в) знаряддя праці.

5. Перетворення результатів діяльності людей в самостійну силу, яка владарює над ними;

а) насильство; б) війна; в) відчуження.

6. Утворення нових соціальних груп у процесі історичного розвитку суспільства:

а) соціальна диференціація; б) соціальна революція; в) соціальна мобільність.

7. Соціальна група, яка складається з людей, професійно зайнятих розумовою працею:

а) менеджери; б) робітники; в) інтелігенція.

8. Суттєві негативні зміни структури і якості природного середовища, рівноваги в ньому, що ставить під сумнів саме існування життя на Землі, включаючи і людину:

а) екологічна катастрофа; б) екологічна криза; в) екологічна проблема.

9. У марксизмі процес розвитку суспільства описується у вигляді:

а) циклів; б) маятника; в) стріли.

10. Організація, система установ, яка реалізує верховну владу на певній території і організовує, спрямовує і контролює спільну діяльність та відносини людей, соціальних груп:

а) інституційна підсистема; б) держава; в) політична система.

Варіант 4

1. Форма етнічної спільності людей, яка слідує після родоплемінної організації суспільства і передує нації:

а) національність; б) етнос; в) народність.

2. Джерело діяльності, що стимулює людину до активного пошуку:

а) емоції; б) творчість; в) потреби.

3. В якості загального критерію суспільного прогресу цей мислитель запропонував рівень розвитку продуктивних сил і виробничих відносин:

а) Маркс; б) Росточу; в) Тойнбі.

4. Сукупність ідей та емоцій, яка є спільною для великих людських груп і характеризується стандартністю, ідеологічною запрограмованістю суджень:

а) суспільна свідомість; б) масова свідомість; в) громадська думка.

5. Розподіл суспільства на соціальні групи в залежності від доходів, виду занять, соціального статусу людей

- а) соціальна стратифікація; б) соціальна мобільність.*
6. Політична доктрина, яка виправдовує загарбницьку політику держав необхідністю розширення життєвого простору:
а) фашизм; б) расизм; в) геополітика.
7. Зворотній (від вищого до нижчого) рух суспільства:
а) контрреволюція; б) деградація; в) регрес.
8. Соціальне проектування, яке розробляє моделі ідеального, зразкового, гармонійного соціального ладу:
а) комунізм; б) соціалізм; в) утопія.
9. Сукупність засобів, знарядь праці та люди, що беруть участь в процесі виробництва:
а) засоби виробництва; б) продуктивні сили; в) спосіб виробництва.
10. В структуру природи людини як живої системи сьогодні не включається:
а) психічне; б) технічне; в) біологічне; г) соціальне.

Варіант 5

1. Теорія, що підтримує ідею цілеспрямованого державного регулювання процесів народження в тих країнах, де існує проблема дефіциту засобів існування:
а) мальтузіанство; б) евгеніка; в) геополітика.
2. Відносини між людьми, що виникають у процесі матеріального виробництва в масштабі всього суспільства:
а) технологічні; б) солідарність; в) виробничі відносини.
3. Концепція, яка вважає вплив матеріального виробництва на суспільне життя провідним фактором суспільного розвитку:
а) економічний детермінізм; б) географічний детермінізм; в) технократизм.
4. Філософський напрямок, що визнає географічне середовище або його окремі компоненти визначальним чинником суспільного розвитку:
а) натуралізм; б) географічний детермінізм; в) біологізм.

5. Тип суспільства, в якому спостерігається широке використання техніки в усіх галузях господарства:

а) аграрне суспільство; б) товарне суспільство; в) індустріальне суспільство.

6. Проміжне становище людини на межі двох класів або соціальних груп, що впливають на її психіку і поведінку:

а) мобільність; б) кризовість; в) маргінальність.

7. Соціальна група в сучасному суспільстві, що виконує функції керівництва, управління, організації виробничих процесів:

а) інтелігенція; б) парламентарі; в) менеджери.

8. Соціальна група, що об'єднує людей, які мають стабільне економічне становище в суспільстві і не зацікавлені у зміні влади:

а) менеджери; б) інтелектуальна еліта; в) середній клас.

9. Сукупність матеріальних, духовних благ суспільства, які накопичені протягом його історичного розвитку:

а) блага; б) цінності; в) культура.

10. За формою правління сучасна Україні є:

а) парламентською республікою;

б) парламентсько-президентською республікою;

в) президентсько-парламентською республікою.

Варіант 6

1. Форма взаємовідносин між двома партнерами, які соціально контролюються і є об'єктом державної та правової юрисдикції:

а) сім'я; б) шлюб.

2. Сукупність культурних цінностей, які виробляються в сучасному суспільстві та служать для задоволення спрощених потреб у дозвіллі:

а) масова інформація; б) масова культура; в) масова комунікація.

3. Частина земної оболонки, яка є перетвореною людським розумом:

а) техносфера; б) інфосфера; в) ноосфера.

4. Сукупність політичних і духовних явищ, що характеризують суспільно-економічну формацію:

а) ідеологія; б) надбудова; в) держава.

5. Позавиробнича сфера суспільного життя людей, сукупність способів та форм задоволення їх матеріальних і духовних потреб:

а) матеріальна культура; б) природа; в) побут.

6. Сукупність соціально-організованих форм діяльності, спрямованих на виробництво матеріального продукту:

а) праця; б) індустрія; в) матеріальне виробництво.

7. Соціальна група, яка втратила зв'язок із суспільним виробництвом, є декласованою, морально розкладеною:

а) пенсіонери; б) маргінали; в) люмпен-пролетаріат.

8. В якості загального критерію суспільного прогресу цей мислитель запропонував рівень розвитку техніки:

а) Ростоу; б) Маркс; в) Данилевський.

9. Причина дій соціальних груп, через які виражаються потреби спільнот і окремих людей, рушійна сила діяльності та соціального об'єднання людей:

а) ідеали; б) цінності; в) інтереси.

10. Сукупність предметів і явищ природи, які залучені на даному історичному етапі в процес суспільного виробництва:

а) природне середовище; б) навколишнє середовище; в) географічне середовище.

Варіант 7

1. Духовне утворення, що виражає ставлення людини до предмета, значимого для нього:

а) інтерес; б) благо; в) цінність.

2. Тип поведінки людини, заснований на пасивному прийнятті думки більшості, групових стандартів і відсутності власної позиції:

а) міщанство; б) споживацтво; в) конформізм.

3. Форма суспільної свідомості, що включає систематизовані теорії та поняття про закони існування різних фрагментів дійсності:

а) релігія; б) астрологія; в) наука.

4. Історичний тип суспільства, що спирається на певний спосіб виробництва:

а) цивілізація; б) держава; в) формація.

5. Хто вважав, що людина сформувалася в процесі праці:

а) Енгельс; б) Камю; в) Сартр.

6. Сукупність людей, що живуть на певній території:

а) етнос; б) народ; в) народонаселення.

7. Поступальний рух суспільства від менш досконалого до більш досконалого:

а) рух; б) соціальний прогрес; в) розвиток.

8. Основні елементи економічного ладу суспільства, що становлять фундамент суспільно-економічної формації:

а) виробництво; б) матеріальне виробництво; в) базис.

9. Кардинальний якісний стрибок у розвитку суспільства, викликаний зміною наукових і технічних елементів, які забезпечують виробництво:

а) реформа; б) прогрес; в) НТР.

10. Система поглядів, норм і оцінок, яка існує на рівні громадської думки і регулює поведінку людей у суспільстві:

а) мораль; б) право; в) цінності.

Варіант 8

1. Сукупність ідей, учень, поглядів, почуттів, переживань людей, що відображають сутність соціальної реальності у всій її різноманітності:

а) масова свідомість; б) спеціалізована свідомість; в) суспільна свідомість.

2. Форма суспільної свідомості і вид діяльності, яка відображає дійсність у чуттєвих образах відповідно до певних естетичних ідеалів:

а) міфологія; б) мистецтво; в) культура.

3. Єдність продуктивних сил і виробничих відносин, що існує в рамках окремої суспільно-економічної формації:

а) матеріальне виробництво; б) спосіб виробництва; в) базис.

4. Сукупність факторів, що є діючими елементами процесу матеріального виробництва:

а) виробничі відносини; б) спосіб виробництва; в) продуктивні сили.

5. Перехід людини з однієї соціальної групи в іншу:

а) маргінальність; б) соціальна мобільність; в) соціальна диференціація.

6. Тип поведінки людини, заснований на самостійності рішень, незалежності індивідуального мислення:

а) аномія; б) нонконформізм; в) епатаж.

7. Реальний механізм формування і функціонування влади в суспільстві:

а) політика; б) політична система; в) держава.

8. Первинна соціалізація індивіда здійснюється в:

а) колективі; б) родині; в) суспільному класі.

9. Сукупність політичних і духовних явищ, що характеризують суспільно-економічну формацію:

а) ідеологія; б) надбудова; в) держава.

10. Концентроване вираження загальнолюдських цінностей:

а) духовність; б) дух, в) ментальність.

Варіант 9

1. Громадські та санкціоновані норми, що існують в систематизованій формі, які регулюють поведінку людей у суспільстві і міру їхньої відповідальності за вчинки:

а) право; б) мораль; в) громадська думка.

2. Цивілізація – це етап у розвитку культури, який характеризується занепадом та її розкладом. Хто дав це визначення:

а) Данилевський; б) Шпенглер; в) Маркс.

3. Як називається етична система, яка вважає насолоду сенсом життя:

а) аскетизм; б) гедонізм; в) евдемонізм.

4. Сукупність предметів і явищ природи, які залучені на даному історичному етапі в процес суспільного виробництва:

а) природне середовище; б) навколишнє середовище; в) географічне середовище.

5. Визначальним чинником нації є:

а) національна мова; б) територія; в) національна самосвідомість.

6. Соціально - організований вид трудової діяльності з виробництва предметів для задоволення духовних потреб людей:

а) мистецтво; б) творчість; в) духовне виробництво.

7. Тип поведінки людини, заснований на пасивному прийнятті думки більшості, групових стандартів і відсутності власної позиції:

а) міщанство; б) споживацтво; в) конформізм.

8. Організація, яка реалізує верховну владу на певній території і організовує, спрямовує і контролює спільну діяльність і відносини людей, соціальних груп:

а) інституційна підсистема; б) держава, в) політична система.

9. Сукупність культурних цінностей, які виробляються в сучасному суспільстві та слугують для задоволення спрощених потреб у дозвіллі:

а) масова інформація; б) масова культура; в) масова комунікація.

10. Основними суб'єктами історичного процесу є:

а) колективи; б) сім'я; в) класи.

Варіант 10

1. Уявлення і поняття про добро, благо, належне, справедливе, відповідальне:

а) мораль, б) право; в) аксіологія.

2. Типові для даного суспільства та історичного часу зразки політичного мислення і діяльності:

а) політична свідомість; б) політична культура.

3. Форма соціального проектування, яка заперечує можливість безпроблемного розвитку суспільства і досягнення стану «соціальної гармонії» на умовах технічного прогресу:

а) прогностика; б) утопія; в) антиутопія.

4. Утворення нових соціальних груп у процесі історичного розвитку суспільства:

а) соціальна диференціація; б) соціальна революція.

5. Сукупність предметів і явищ природи, які залучені на даному історичному етапі в процес суспільного виробництва:

а) природне середовище; б) навколишнє середовище; в) географічне середовище.

6. Форма етнічної спільності людей, яка слідує після родоплемінної спільності і передує нації:

а) національність; б) етнос; в) народність.

7. Єдність продуктивних сил і виробничих відносин, що існує в рамках окремої суспільно-економічної формації:

а) матеріальне виробництво; б) спосіб виробництва; в) базис.

8. Соціальна реальність, сутність якої полягає у відносинах і зв'язках між людьми, що складаються в процесі різноманітних форм їх спільної життєдіяльності:

а) соціальна структура; б) соціальна група; в) суспільство.

9. Сукупність людей, що проживають на певній території:

а) етнос; б) народ; в) народонаселення.

10. Проміжне становище людини на межі двох класів або соціальних груп, що впливає на його психіку та поведінку:

а) мобільність; б) кризовість; в) маргінальність.

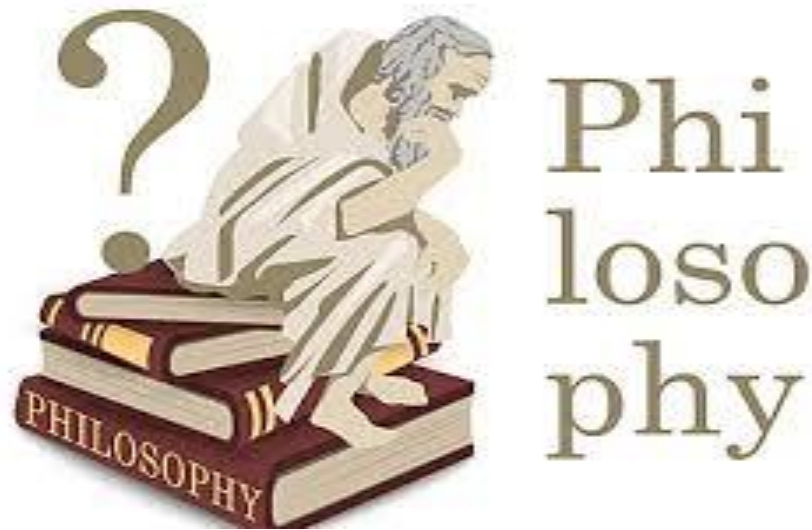
ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

- Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. К., 1996.
- Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. Філософія. Центр навчальної літератури, 2017.
- Крапивенский С.Э. Социальная философия. Волгоград, 1998.
- Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010.
- Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку. К.: Знання, 2001.
- Причепій Є.М. та ін. Філософія. К., 2001.
- Петрушенко В.Л. Філософія. К.; Львів, 2009.
- Социальная философия /Под.ред. В.П. Лавриненко. М., 1995.
- Ахиезер А.С., Рябова М.Э. Социальная философия в усложняющемся мире //Общественные науки и современность. 2005.
- Бахман Г. Общество знания – краткий обзор теоретических поисков // Вопросы философии. 2010. № 2.
- Бранский В.П. Теоретические основания социальной синергетики //Вопросы философии. 2000. №4.
- Кемеров В.Е. Меняющаяся роль социальной философии и антиредукционистские стратегии //Вопросы философии. 2006. №2.
- Социальная теория: к новой парадигме (материалы «круглого стола») // Полис. 995. №4.
- Толстоухов А. Самоорганізація суспільства і влада // Філософська думка. 2000. №1.
- Чумаков А.Н. Глобализация и космополитизм в контексте современности // Вопросы философии. 2009. №1.
- Юревич А.В. Ассиметричное будущее // Вопросы философии. 2008. №7.

Інтернет-ресурси

- <http://journal.philosophy.ua/issues> – сайт українського науково-теоретичного часопису «Філософська думка»
- https://sites.google.com/site/practicsophy/practical_philosophy – сайт українського часопису «Практична філософія»
- http://www.philosophy.ru./i_phras/library/i_ph_1.html#2 – Стэнфордская философская энциклопедия: переводы избранных статей.
- <http://www.vphil.ru/> – Журнал «Вопросы философии».

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Есе (фр. *essai* - досвід, нонатки) – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми; це жанр, який лежить на стику художньої та публіцистичної (часом науково-популяризаторської) творчості. Його появу пов'язують з діяльністю М. Монтеня, який 1580 року написав працю, що мала назву «*Essai*».

Визначальні риси есе. Визначальними рисами есе, як правило, є незначний обсяг, конкретна тема, дана в підкреслено вільному, суб'єктивному її тлумаченні, вільна композиція, парадоксальна манера мислення. Як правило, есе виражає нове, суб'єктивне слово про щось і носить філософський, історико-біографічний, публіцистичний, літературно-критичний, науково-популярний характер.

Стиль есе. Стиль есе відрізняється образністю, афористичністю, використанням свіжих метафор, нових поетичних образів, свідомою настановою на розмовну інтонацію і лексику. Він здавна формувався у творах, в яких на перший план виступає особистість автора.

Читай також:

- Хамитов Н. Философия. Бытие. Человек. Мир. К., 2006. (Эссеистическая философия).
- <http://www.slideshare.net/olyasmetyukh/ss-28403220>

✚ **Обсяг есе має бути 2-3 сторінки, а друге завдання – 1-2 сторінки.**

Варіант 1

1. Напишіть філософське есе на тему: «Філософія в житті молоді людини: чи потрібна вона?».
2. Який філософський зміст, на Вашу думку, має малюнок, поданий нижче?

Варіант 2

1. Познайомтеся з промовою Стіва Джобса перед випускниками Стенфордського університету. Напишіть філософське есе на тему: «Залишайтеся голодними. Залишайтеся безрозсудними».
2. Який філософський зміст, на Вашу думку, має малюнок, поданий нижче?

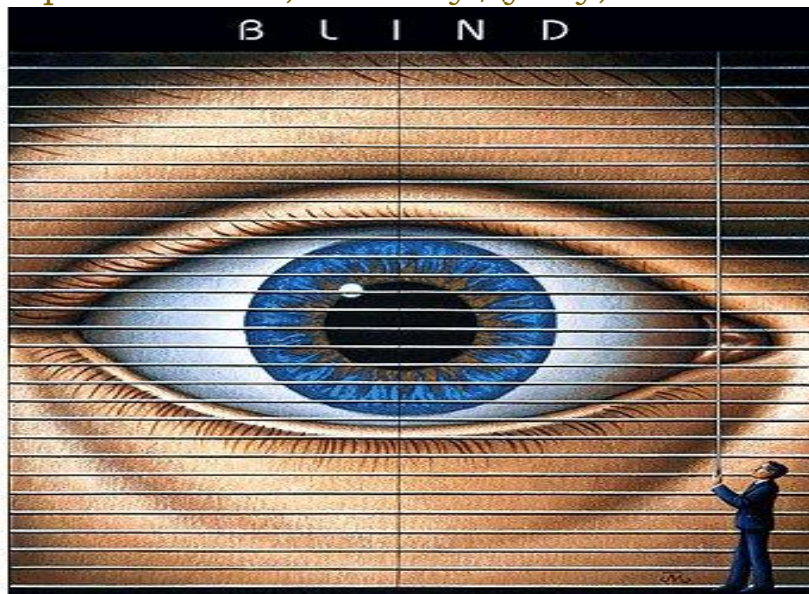
Варіант 3

1. Напишіть філософське есе на тему: «Чи слід запрошувати філософів для розгляду майбутнього технологічного розвитку суспільства?».
2. Який філософський зміст, на Вашу думку, має малюнок, поданий нижче?

Варіант 4

1. Поміркуйте над запропонованими питаннями і напишіть есе: «Ви моральніші за більшість знайомих людей? Звідки Ви знаєте? Чи слід прагнути бути більш моральним? Чому або чому ні?».
2. Який філософський зміст, на Вашу думку, має малюнок?

аріант 5

1. Напишіть філософське есе на тему: «Роль філософії в житті молоді людини».
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

Варіант 6

1. Напишіть філософське есе на тему: «Чи є такі предмети, теми, щодо яких ми не повинні навіть задавати запитання?».
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

Варіант 7

1. Напишіть філософське есе на тему: «Буття молоді людини у фейковому світі».
2. Який філософський зміст Ви вбачаєте в малюнку, поданому нижче?

Варіант 8

1. Познайомтеся зі статтею Шевчука А.В. «Про майбутнє праці та майбутнє без праці». Напишіть філософське есе на тему: «Моя майбутня кар'єра в постіндустріальному суспільстві: мої плани «вчора» і «на завтра»».
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

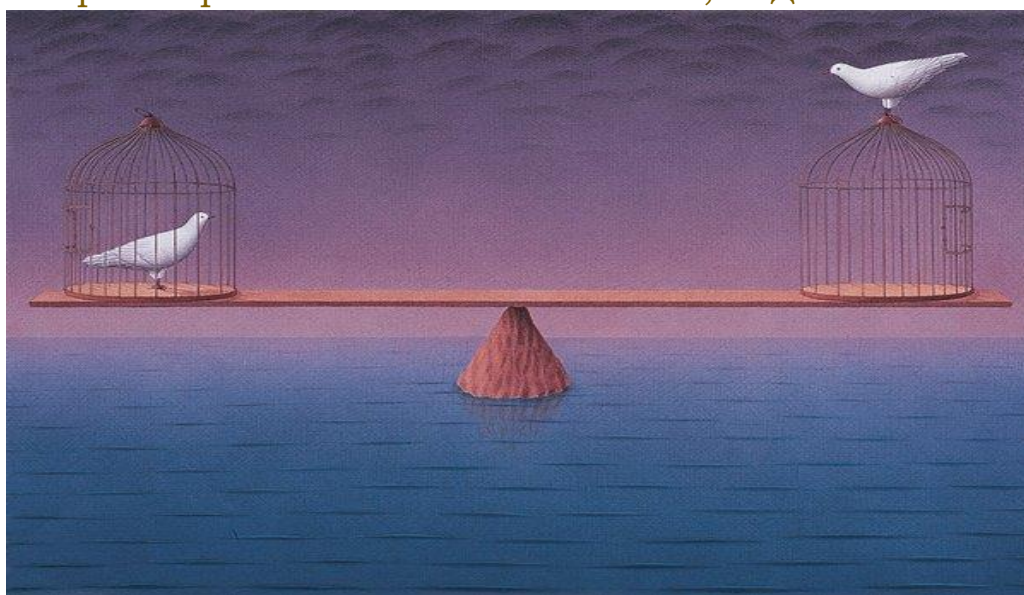
Варіант 9

1. Напишіть філософське есе на тему: «Знання, істина та влада в онлайн світі».
2. Чи випадково Рафаель зобразив Платона і Аристотеля саме так, як на поданому малюнку? З якого приводу Аристотель сказав: «Платон мені друг, але істина дорожча»?

Варіант 10

1. Напишіть філософське есе на тему «Буття молоді людини у фейковому світі».
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

Варіант 11

1. Напишіть філософське есе на тему: «Чи змінило мій погляд на світ, моє життя знайомство з філософією?»
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

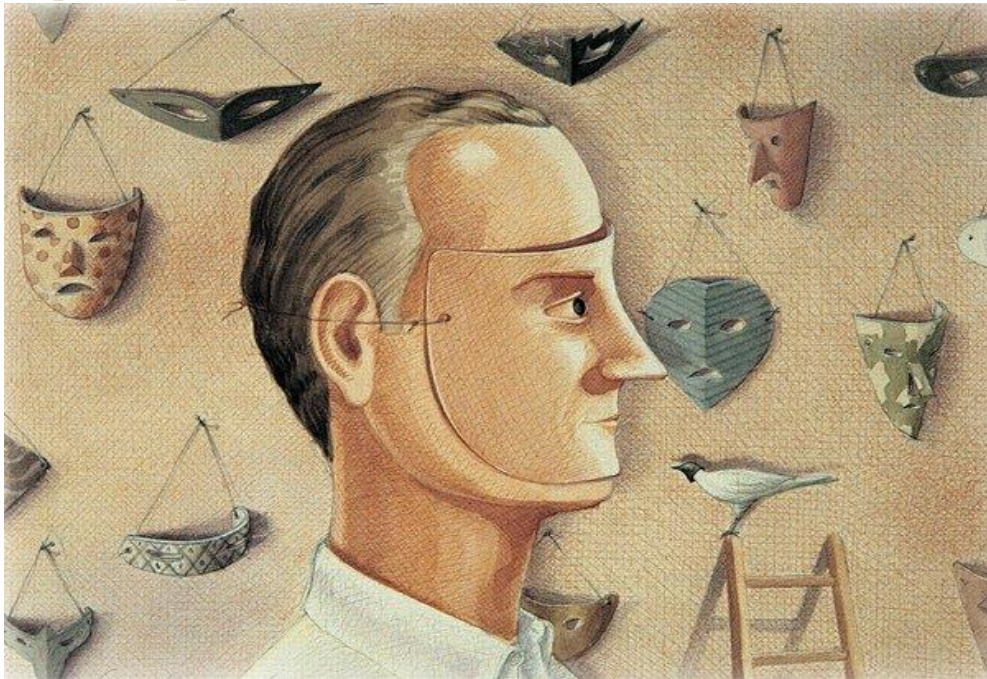
Варіант 12

1. Напишіть філософське есе на тему: «Знання, істина та влада в онлайн світі».
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

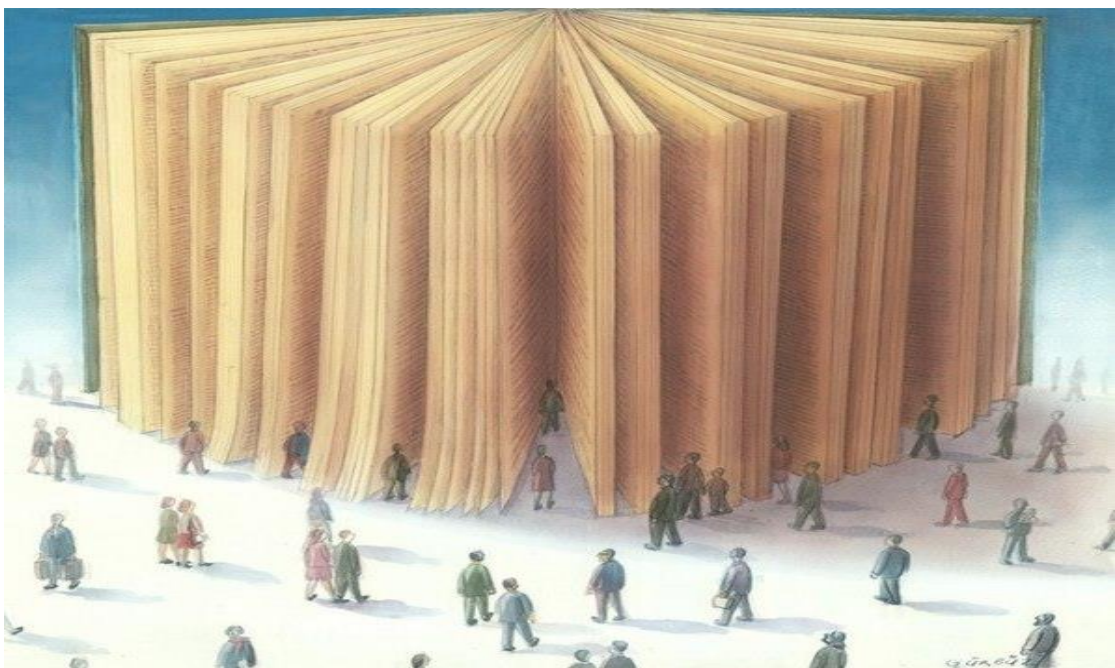
Варіант 13

1. Напишіть філософське есе на тему: «Чи має евтаназія бути законною?».
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

Варіант 14

1. Поміркуйте над запропонованими питаннями і напишіть есе: «Ви моральніші за більшість знайомих людей? Звідки Ви знаєте? Чи слід прагнути бути більш моральним? Чому або чому ні?».
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

Варіант 15

1. Напишіть філософське есе на тему «Чи є такі предмети, теми, щодо яких ми не повинні навіть задавати запитання?».
2. Який філософський зміст має малюнок, поданий нижче?

